

Školní zralost

Leona Mužíková

muzikova@ped.muni.cz

Rozdělení dětského věku

- **Novorozenecký věk** 0-28 dní
- **Kojenecký věk** 28 dní – 1 rok
- **Batolečí věk** 1 – 3 roky
- **Předškolní věk** 3 – 6 let
- **Školní věk** 6 – 15 let
- **Adolescence** 15 – 18 let

Předškolní věk

- Zahájení školní docházky – mimořádná událost v životě dítěte i rodiny
spontánní vývoj x předškolní průprava
- Předškolní vzdělávání dle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) – dle přiměřenosti věku s respektem k individuálnímu přístupu.
- Rozdíly mezi dětmi:
 - fyzická vyspělost
 - kognitivní předpoklady
 - zralost (připravenost) na školní docházku

Co je to školní zralost, školní připravenost?

Školní zralost je dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně-vzdělávacího procesu; nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí.

Školní připravenost – zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učním, sociální zkušeností (zejména v MŠ).

Goleman (1997) – v knize Emoční inteligence uvádí, že připravenost dítěte na školu závisí na znalosti “jak se učit” – 7 schopností: sebevědomí, zvědavost, schopnost jednat s určitým cílem, sebeovládání, schopnost pracovat s ostatními, schopnost komunikovat, schopnost spolupracovat

Které oblasti jsou důležité pro posuzování školní zralosti?

- Tělesný (somatický vývoj) a zdravotní stav
- Úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivních) funkcí
- Úroveň práceschopnosti (pracovní předpoklady, návyky)
- Úroveň zralosti osobnosti (emocionálně-sociální)

Tělesný (somatický vývoj) a zdravotní stav

- v kompetenci praktického dětského lékaře
- nejčastěji probíhá na 5leté preventivní prohlídce
- posoudit: tělesná vyspělost (váha, výška), zrak, sluch, motorika, řeč, jiné somatické vady, chronická onemocnění, neurotické potíže

Poznávací kognitivní funkce

- pro zvládnutí trivia (čtení, psaní, počítání) je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech
 - Vizomotorika, grafomotorika
 - Řeč
 - Sluchové vnímání a paměť
 - Zrakové vnímání a paměť
 - Vnímání prostoru
 - Vnímání času
 - Základní matematické představy

Úroveň práce schopnosti (pracovní předpoklady, návyky)

- Důležitá je schopnost tzv. záměrné (volní) koncentrace pozornosti na danou činnost (úkol); smysl pro povinnost, zodpovědnost, dokončení úkolu
- Kvalita pozornosti – intenzita, stálost, vytrvalost, odolnost vůči rušivým vlivům

Úroveň zralosti osobnosti (emocionálně-sociální)

- Emocionální zralost – emocionální stabilita, zvládání emocí, sebeovládání, odolnost vůči frustraci (nezdár, neúspěch,...)
- Sociální zralost (psychosociální) – sociální vyspělost, sociální dovednosti, adaptabilita
 - kolektiv dětí – začlenit se do skupiny vrstevníků, cizí prostředí, odloučení od rodiny,..
 - Nesouvisí s inteligencí dětí!

Další faktory ke zvážení

- Aktuální životní situace dítěte a jeho rodiny (rozvod, odchod rodiče, úmrtí, přestěhování, změna jazykového prostředí,...)

Zralé dítě x pocit rodičů (konflikty v rodině)

Zápis dítěte do školy

- Legislativní úkon
 - Zákon č. 49/2009 Sb. – zákonný zástupce má povinnost přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, povinná šk. docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad
 - Odklad – povoluje ředitel na základě žádosti rodičů, doporučení školské poradenské zařízení, lékař
 - Dřívější vstup – 5 leté dítě, na základě žádosti rodičů, doporučení školské poradenské zařízení, (lékař)
- Diagnostika dítěte ze strany školy
 - doporučení k vyšetření v pedagogicko -psychologické poradně, logopedie, edukativně-stimulační skupinky...
- Informace pro rodiče (co je od dítěte očekáváno za dovednosti, vědomosti)

Grafomotorika, kresba

- Obsahové provedení kresby
- Formální provedení kresby – držení tužky
- Vizuomotorika (koordinace mezi okem a rukou)
- Lateralita

Hodnocení školní zralosti

- **Hodnocení projevů a chování dítěte**

- Duševní obzor, řeč, paměť, kresba, pozornost, pohybová aktivita, dovednosti, sociální vztahy

- **Testy školní zralosti**

- Kresba mužské postavy
- Obkreslení psacího písma
- Obkreslení 10 teček

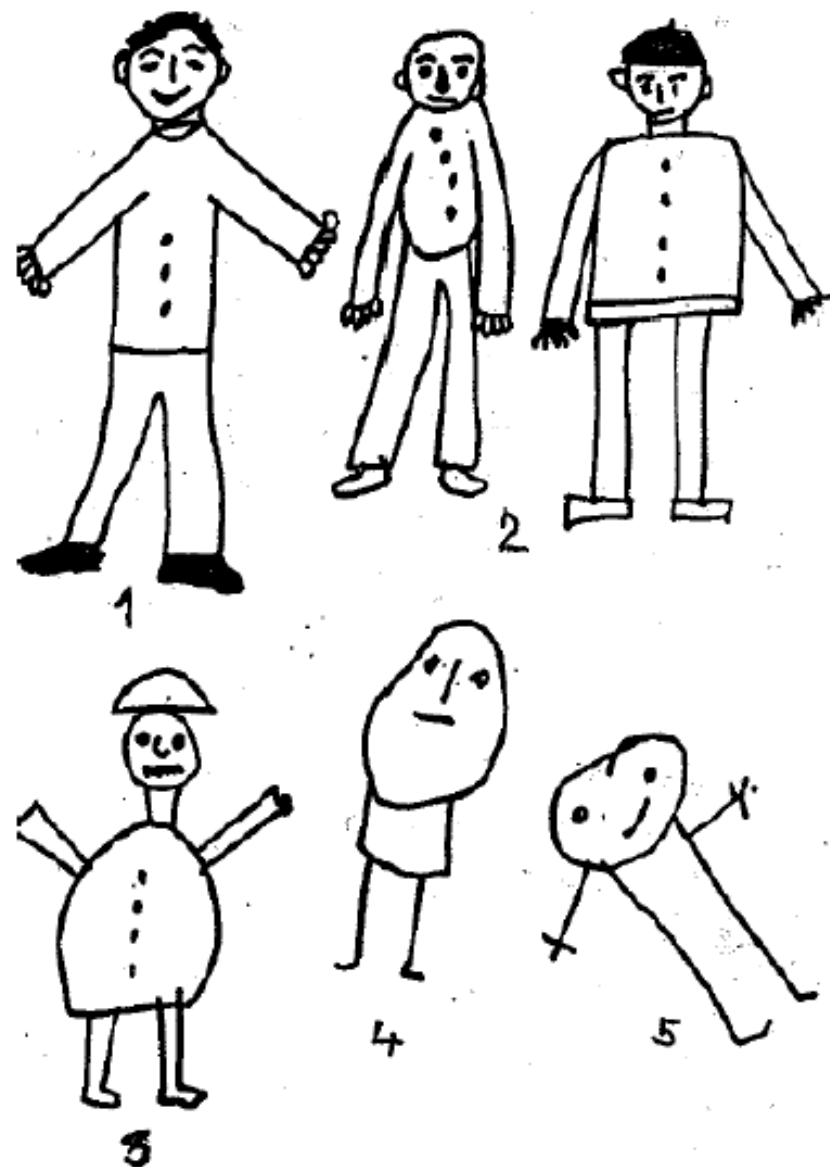
- **Zdravotní stav dítěte a školní zralost**

- Chronické stavy, neurotické projevy a choroby hodnotí lékař

- **Tělesná vyspělost dítěte a školní zralost**

- Tělesná výška a hmotnost – malý význam
- Filipínská míra – dosáhnutí rukou přes střed temene hlavy na protilehlé ucho

Testy
školní zralosti

Testy
školní zralosti

1 Vis kuppe.

2 Vis kuppe.

3 Vis kuppe

4 Vis kuppe.

5 *[Handwritten scribble]*

Testy školní zralosti

1

2

3

4

5

Hodnocení projevů a chování dítěte:

Děti zralé

- **Duševní obzor** – má znalosti o blízkém i vzdálenějším prostředí, zná jména lidí, názvy ulic, obchody, jmenuje zvířata, rostliny...
- **Řeč** – má dosti velkou slovní zásobu, vyjadřuje se v souvislých krátkých větách, dožaduje se vysvětlení neznámých slov
- **Paměť** – pamatuje si co vidí, slyší, snadno se učí básničky, písničky...
- **Kresba** – rádo kreslí, kroužky, „čtverečky, lidské postavy...
- **Pozornost** – je schopné soustředit pozornost na zvolenou činnost
- **Pohybová aktivita** – dovede již na určitou dobu potlačit potřebu neustálého tělesného pohybu
- **Dovednosti** – zvládá jednoduché úkony každodenního života (např.. oblékání...)
- **Sociální vztahy** – citově i mentálně stále vázáno na rodinu, aktivně se zajímá o ostatní děti i dospělé osoby, vyhledává nové zkušenosti mimo domova

HYGIENA ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ

Leona Mužíková

muzikova@ped.muni.cz

Školní výuka a zdraví

- **Nervové napětí** - vyplívající ze systému přesně plánované a časované práce
- **Mentální operace** - smyslové vnímání, rozlišování, syntézy a analýzy, abstraktní myšlení, práce se symboly
- **Tělesná únava** - statická námaha při dlouhodobém sezení, omezená možnost spontánního pohybu a pobytu na čerstvém vzduchu

Přesáhnou-li uvedené zátěžové momenty přijatelnou mez, mohou postupně narušovat zdravý tělesný a mentální vývoj dítěte!

Základní potřeby dítěte a jejich uspokojování

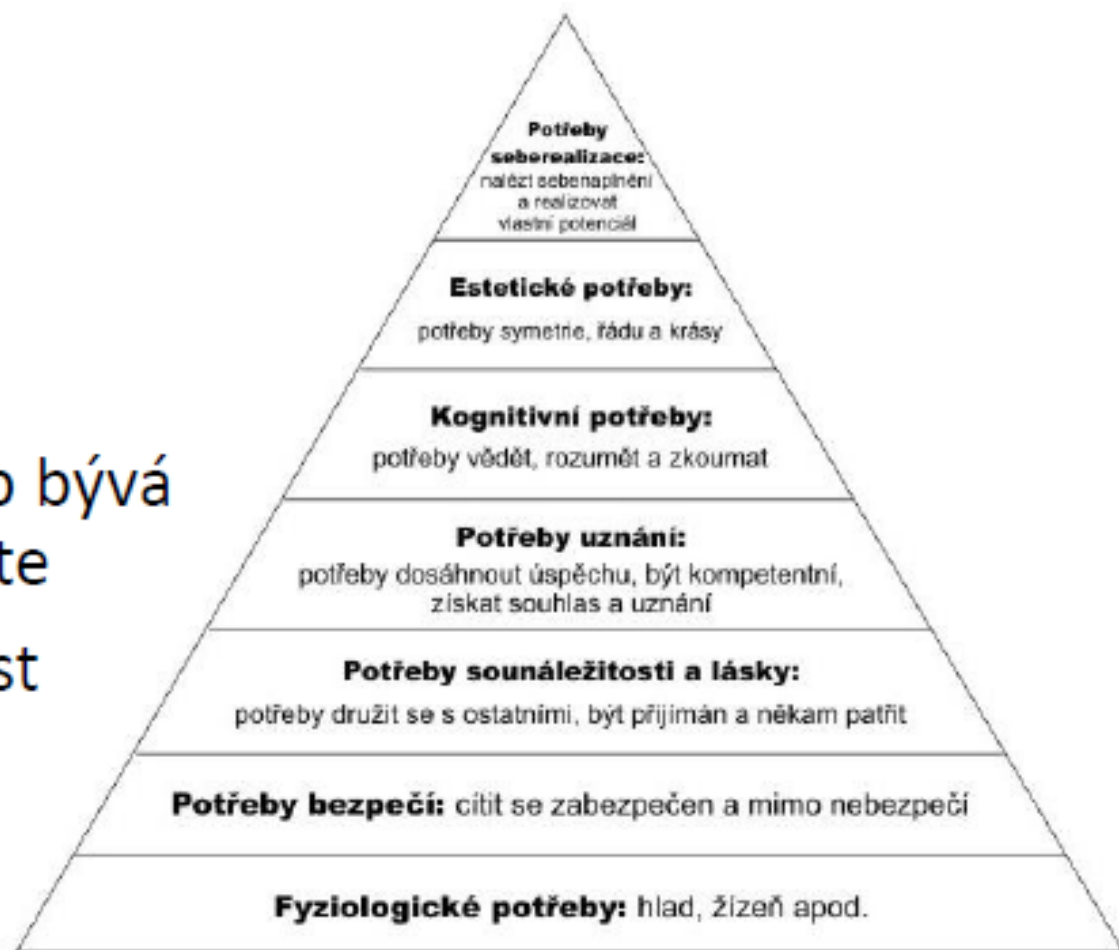
- **Biologické**

- **Psychické + sociální**

= potřeba lásky, jistoty a bezpečí

- Míra neuspokojení základních potřeb bývá mírou narušení celkového stavu dítěte

- Čím je dítě mladší, tím bývá závažnost postižení větší

Maslowova pyramida potřeb

Zátěž

**Požadavky na
dítě**

**Vlastnosti dítěte
tyto požadavky
zvládnout**

Reakce na nepřiměřenou zátěž ve škole

- **Individuální charakter**

- Předpoklady dítěte
- Zdravotní stav dítěte

- **Neurologické projevy dítěte**

- **Somatické potíže** – nechutenství, bolesti břicha a hlavy, ranní zvracení, bušení srdce, tiky, noční pomočování, poruchy spánku, změny tepu a TK
- **Poruchy psychické** – unavitelnost, poruchy pozornosti, změny nálad, neklid, agresivita, úzkosti, deprese
- **Změny chování** – přejídání/ztráta chuti k jídlu, změna zájmů,...

Typy zátěže

Optimální =
přiměřená

působí stimulačně,
dítě zvládá úkoly

Nepřiměřeně nízká

nestimulační, ztráta
zájmu → deprivace

Nepřiměřeně vysoká

nezvládá úkoly, napětí,
stresy → přetěžování

Únava a přetěžování

- Únava – dočasné zhoršení práce schopnosti, které se postupně prohlubuje v průběhu práce, a které mizí po přiměřeném odpočinku
 - 2 fáze, projevy ve třídě:
 - Nesoustředění, neklid – TV chvilka, změna metody
 - Ztráta zájmu – útlum
- Přetěžování – stav, kdy běžný odpočinek včetně spánku nevede k úplnému zotavení, a kdy dítě přistupuje k nové školní práci ještě částečně unavené se sníženou výkonností

K negativním důsledkům přetěžování přispívá:

- Postavení dítěte v rodině
- Oslabení nemocemi (akutní, chronické) + vadami (zrak, sluch...)
- Děti typově labilní
- Učitel + vzájemné vztahy
- Specifičnost pedagogického procesu
- Školní zralost (při vstupu do školy)

Prevence přetěžování

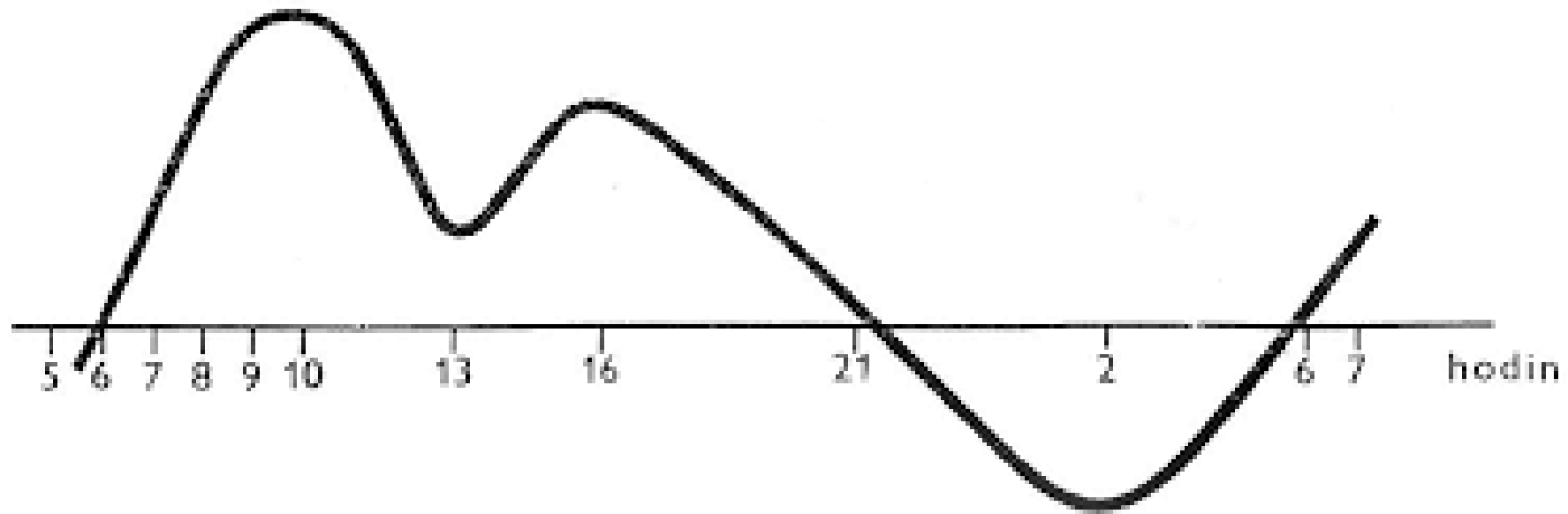
Kvantitativní

- Zaměření na vhodný poměr mezi množstvím práce a množstvím odpočinku v režimu školáka

Kvalitativní

- Usměrnování podmínek, za nichž školní práce probíhá

Průběh křivky duševní výkonnosti během dne

Režim dne školních dětí

- Zdravotní požadavky na režim dne:
 - Náležitý poměr mezi prací a odpočinkem
 - Zařazování různých forem činnosti a odpočinku ve vhodné denní době
 - Pravidelnost – vytvářejí se stereotypy a automatismy

Důležitost spánku

- Délka spánku
- Prostředí, kde dítě spí
- Pravidelnost
- Ponocování

- Znemožnění spánku:
 - Snížená výkonnost – přetěžování
 - Zhoršení intelektuální výkonnosti, nárůst počtu chyb a omylů
 - V myšlení a řeči se množí krátkodobé zástavy, tzv. bloky
 - Zpomalují se reakce, snižuje se pozornost
 - Klesá úroveň vnímání a soustředění
 - Roste nervozita, neklid, dráždivost, konflikty,...
 - Odráží se v jídle

Odpočinek

- **Spánek:** klidný, nerušený, dostatečně hluboký

6-7 r.....11-12 hod.

8-10 r.....11 hod.

10-12 r.....10 hod.

13-15 r.....9-9,5 hod.

- **Aktivní odpočinek**

- Protiváhou školní práce během dne

- Pohybová činnost, urychluje odstranění duševní únavy

- Měla by vyplňovat každou volnou přestávku

- **Mladší školní věk**.....3,5-4 hodiny

- **Starší školní věk**.....2,5-3 hodiny

Zdravotní rizika (ZŠ)

Somatická

- Zvýšené riziko nález
- Zvýšené riziko úrazů
- Omezení tělesného pohybu
- Vnucená poloha vsedě

Psychická

- Přetěžování
- Stavy psychického napětí
- Stresové situace

Podmínka školní práce

- Hygienické podmínky:

- Větrání
- Teplota
- Osvětlení
- Sezení
- http://www.szu.cz/uploads/documents/czsp/edice/letaky_pdf/Sedime_zdrave.pdf

- Základní pracovní úkony:

- Čtení
- Psaní

- <http://www.szu.cz/hygienicky-obcasnik>
- [https://www.epravo.cz/vyhledavani-
aspi/?Id=60500&Section=1&IdPara=1&ParaC=2](https://www.epravo.cz/vyhledavani-
aspi/?Id=60500&Section=1&IdPara=1&ParaC=2)
- http://www.szu.cz/uploads/documents/czpzp/skola/2012/letak_brasna_n.pdf

Použitá literatura

- KOTULÁN, Jaroslav. *Zdravotní nauky pro pedagogy*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5763-0.

Masarykova univerzita
Pedagogická fakulta

Zdravotní nauky pro pedagogy

Jaroslav Kotulán a kolektiv

Brno 2012